

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

ПРОГРАМА І РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ЗАХИСТ У НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ»
(для студентів 3 курсу денної форми навчання напряму підготовки 6.170202 -
«Охорона праці»)

Програма і робоча програма навчальної дисципліни «Захист у надзвичайних ситуаціях» (для студентів 3 курсу денної форми навчання напряму підготовки 6.170202 - «Охорона праці») / Харк. нац. акад. міськ. госп-ва; уклад.: С. О. Обухов; – Х.: ХНАМГ, 2011. – 16 с.

Укладач: С. О. Обухов

Рецензент: к.т.н. доцент Ю. І. Жигло

Програма побудована за вимогами кредитно-модульної системи організації навчального процесу

Затверджено на засіданні кафедри безпеки життєдіяльності
(протокол № _____ від «___» _____ 2011р.)

С. О. Обухов, ХНАМГ, 2011

З М І С Т

	Вступ	4
1.	Програма навчальної дисципліни	5
1.1.	Мета предмета та місце дисципліни	5
1.2.	Інформаційний обсяг (зміст) дисципліни	5
1.3.	Освітньо-кваліфікаційні вимоги	6
1.4.	Рекомендована основна навчальна література	8
1.5.	Анотація програми навчальної дисципліни	8
2.	Робоча програма.....	10
2.1.	Структура навчальної дисципліни і розподіл обсягу навчальної роботи студента за спеціальностями та видами навчальної роботи	10
2.2.	Зміст дисципліни	10
2.3.	Лекційний курс	12
2.4.	Практичні заняття	12
2.5.	Самостійна навчальна робота студента	13
3.	Засоби контролю та структура залікового кредиту	14
4.	Інформаційно-методичне забезпечення	15

ВСТУП

Останні десятиріччя розвитку людської цивілізації характеризуються стрімким розвитком науки і техніки і одночасно – підсиленням техногенного впливу на всі компоненти оточуючого середовища. Крім того, не слід ігнорувати фактори присутності реальної небезпеки виникнення надзвичайних ситуацій (НС), природного (Японія 2011 р.) соціально – політичного та воєнного характеру і їх можливі наслідки.

Основну роль в попередженні виникнення НС, захисту життя людей, матеріальних ресурсів відіграє система цивільної оборони (цивільного захисту) України. Одним з необхідних умов підвищення ефективності функціонування даної системи є подальше поліпшення якості підготовки фахівців в вищих навчальних закладах, навчання забезпечує своєчасне і систематичне оновлення, поглиблення спеціальних знань, вмінь і навичок необхідним для виконання функцій з попередження і реагування на надзвичайні ситуації і здійснення ефективного управління у сфері цивільного захисту.

Програма розроблена на основі:

- ГСВО МОНУ ОКХ підготовки бакалавра за спеціальністю 1702 «Цивільна безпека» напряму «Охорона праці» 2011 р.;
- СВО ХНАМГ навчальний план підготовки бакалавра за спеціальністю 6.170202 «Охорона праці» 2011 р. Наказ МОНУ № 969/922/216 від 21.10.2010 р.;

Програма навчальної дисципліни ухвалена кафедрою БЖД (протокол № ____ від " ____ " _____.2011 р.)

1. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Мета, предмет та місце дисципліни

1.1.1. Мета та завдання вивчення дисципліни:

Мета – сформувати знання і уміння щодо запобігання виникненню надзвичайних ситуацій техногенного походження і запровадження заходів щодо зменшення збитків та витрат у разі аварій, катастроф, вибухів, великих пожеж та стихійного лиха

Завдання вивчення дисципліни – навчити студентів: завчасно розробляти і впроваджувати інженерно-технічні заходи для зменшення ризику виникнення надзвичайних ситуацій і захисту підлеглих від впливу їхніх наслідків;

- готувати науково обґрунтований прогноз наслідків можливих НС;
- умінню захисту особистості та підлеглих від наслідків застосування засобів ураження.

1.1.2. Предмет вивчення в дисципліні: способи захисту людей та матеріальних цінностей в умовах надзвичайних ситуацій мирного та воєнного часу.

1.1.3. Місце дисциплін в структурно логічній схемі підготовки фахівця

Перелік дисциплін, на які безпосередньо спирається вивчення даної дисципліни	Перелік дисциплін, вивчення яких безпосередньо спирається на дисципліну
Правознавство Безпека життєдіяльності і основи охорони праці Основи містобудування Технологія	Отримані знання студенти після випуску використовують у своїй фаховій діяльності

1.2. Інформаційний обсяг (зміст) дисципліни

Модуль: Захист у надзвичайних ситуаціях (3,5/ 126)

ЗМ 1.1. Надзвичайні ситуації мирного часу

- 1.1. Види надзвичайних ситуацій та їх характеристика.
- 1.2. Організація захисту робітників, населення і територій в сучасних умовах.
- 1.3. Організація захисту робітників на об'єктах господарської діяльності (ОГД).

- 1.4. Єдина державна система запобігання і реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру
- 1.5. Державне реагування та контроль захисту населення і територій.
- 1.6. Інженерний захист населення

ЗМ 1.2. Організація евакуаційних заходів

- 2.1. Сутність евакуаційних заходів мирного (воєнного) часу.
- 2.2. Евакуаційні заходи при загрозі та виникненні надзвичайних ситуацій.
- 2.3. Сутність стійкості роботи об'єктів господарської діяльності на основні шляхи її підвищення.
- 2.4. Вимоги норм проектування інженерно-технічних заходів спрямованих на захист населення.

ЗМ 1.3. Оцінка обстановки у надзвичайних ситуаціях

- 3.1. Основні терміни і визначення, які характеризують надзвичайні ситуації. Методи прогнозування
- 3.2. Засоби індивідуального захисту .
- 3.3. Радіаційно-хімічний захист населення в надзвичайних ситуаціях.
- 3.4. Прогнозування та оцінка пожежної обстановки на об'єктах.
- 3.5. Оцінка інженерної обстановки.
- 3.6. Організація і проведення досліджень з оцінки стійкості роботи ОГД.
- 3.7. Розрахункове-графічне завдання.

1.3. Освітньо-кваліфікаційні вимоги.

Вміння за рівнем сформованості та завдання	Сфери діяльності (виробнича, соціально-виробнича, соціально-побутова)	Функції діяльності у виробничій сфері (проектувальна, організаційна, управлінська, виконавча, технічна, інші)
1	2	3
Студент повинен вміти: відповідно до характеру подій визначити різні види надзвичайних ситуацій згідно постанови Кабінету Міністрів України № 1099 від 15 липня 1998 року "Про порядок класифікації надзвичайних ситуацій". Застосувати засоби індивідуального захисту і діяти у надзвичайних ситуаціях.	Виробнича: відповідно до майбутньої спеціальності оцінювати стійкість елементів об'єктів господарської діяльності в надзвичайних	Проектувальна: (проектно-конструкторська)- проектувати (моделювати) найбільш вірогідні надзвичайні ситуації техногенного (природного)

1	2	3
<p>Накопичувати досвід та знання і організації та здійсненні заходів забезпечення безпеки населення в разі виникнення надзвичайних ситуацій.</p> <p>Організувати проведення рятування та інших невідкладних робіт в районах лиха та осередках ураження, що потребує залучення необхідної кількості сил, засобів, а також матеріальних ресурсів для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій.</p> <p>Завчасно розробити і провести інженерно-технічні заходи для зменшення ризику виникнення надзвичайних ситуацій і захисту робітників від впливу наслідків, та науково обґрунтувати проноз наслідків можливих надзвичайних ситуацій.</p> <p>Створювати раціональне збереження і використання резервів фінансових і матеріальних ресурсів, необхідних для запобігання надзвичайних ситуацій та реагування на них.</p> <p>Реалізовувати визначених законодавством прав населення в галузі захисту від наслідків НС, у тому числі осіб (чи їхніх сімей), які брали безпосередню участь в їх ліквідації.</p> <p>Організувати і провести дослідження з оцінки стійкості об'єкта господарської діяльності у надзвичайних ситуаціях та визначити її вплив на виробничу діяльність підприємства.</p> <p>Студент повинен знати: характеристики осередків ураження, які виникають у надзвичайних умовах мирного та воєнного часу.</p> <p>Способи і засоби захисту людини (довкілля) від вражаючих факторів аварій, катастроф, стихійних лих і сучасної зброї масового ураження.</p> <p>Порядок дій формувань ЦО і населення в умовах надзвичайних ситуацій.</p> <p>Основи стійкості роботи об'єктів господарської діяльності в надзвичайних умовах.</p> <p>Основи організації і проведення рятувальних і інших невідкладних робіт.</p>	<p>ситуаціях і визначити необхідні заходи щодо її підвищення.</p> <p>Соціально-виробнича: науково обґрунтувати можливі надзвичайні ситуації, обчислювати можливі витрати та виконувати інженерно - технічні заходи по упередженню надзвичайних ситуацій.</p> <p>Соціально-побутова: реалізовувати визначених законодавством прав людини у захисті від наслідків надзвичайних ситуацій.</p>	<p>характеру, можливі масштаби та економічні збитки (витрати).</p> <p>Організаційна: Навчати і вміло залучати робітників, інженерно-технічний персонал до виконання задач цивільного захисту.</p> <p>Управлінська: вміло керувати, ставити задачі формуванням цивільного захисту та ліквідацію наслідків надзвичайних ситуацій.</p> <p>Виконавча: використовувати всі заходи для забезпечення здорових і безпечних умов існування у виробничій та соціальній (побутовій) сфері.</p> <p>Технічна: самостійно виконувати роботи нижчих кваліфікаційних рівнів у системі цивільного захисту у разі потреби.</p>

1	2	3
Уміти практично здійснювати заходи захисту робітників та службовців (родини) від наслідків аварій, катастроф, стихійного лиха і застосування сучасної зброї		

1.4. Рекомендована основна навчальна література

1. Закон України "Про цивільну оборону України" ВРУ № 2974 XII – К., 1993.
2. Положення "Про єдину державну систему запобігання та реагування на НС техногенного та природного характеру" Постанова КМУ № 1198 від 03.08.98 – К., 1998.
3. Положення "Про класифікацію надзвичайних ситуацій", Постанова КМУ, № 1099. – К., 1998.
4. Цивільна оборона. Підручник / за ред. полковника В.С.Франчука. – Вид. 2-ге, доп. – 2001. – 336 с.
5. Мазоренко Д.И. и другие Гражданская защита области том I – III ХНТУСХ 2007 – 2008 г.г.

1.5. Анотація програми навчальної дисципліни:

«Захист у надзвичайних ситуаціях»

Мета навчити студентів діям у надзвичайних ситуаціях у мирний і воєнний час; вміню визначити засоби захисту населення; основам організацій і проведення рятувальних та інших невідкладних робіт при ліквідації наслідків аварій, катастроф, стихійних лих і в осередках ураження, засобам підвищення стійкості роботи об'єктів господарської діяльності.

«Защита в чрезвычайных ситуациях»

Цель – научить студентов действиям в чрезвычайных ситуациях в мирное и военное время; умению определять средства и способы защиты населения; основам организации и выполнения спасательных и других неотложных работ при ликвидации последствий аварий, катастроф, стихийных бедствий и в очагах поражения; способам повышения устойчивости работы объектов хозяйственной деятельности.

«Defense in extremely situation»

Aim – to teach students activities in extremely situation in peaceful and war time; can determines and methods (ways) to protection of populace; bases of organization and fulfillment saving and other works in liquidation repair, break-down and catastrophe natural disasters and hearth catastrophe; ostentatiously in disaster ways to raise work of objectives household activity.

2. РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2.1. Структура навчальної дисципліни і розподіл обсягу навчальної роботи студента за спеціальностями та видами навчальної роботи

2.1.1. Структура навчальної дисципліни

Призначення: підготовка спеціаліста, магістра	Напрямок, спеціальність освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів. Відповідно ЕС TS – 3,5/126 Модулів – 1 Змістових модулів – 32 Загальна кількість годин – 126	Напрямок підготовки – 1702 "охорона праці" Спеціальність – 6.170202 "Охорона праці" Освітньо-кваліф. рівень – інспектор з охорони праці	Нормативна Рік підготовки – п'ятий Семестр – дев'ятий Аудиторні заняття: Лекції – 18 Практичні – - Самостійна робота – 18 Від підсумкового контролю – залік
Примітка: співвідношення кількості годин аудиторних занять і самостійної роботи становить 39 % до 61 %		

2.1.2. Розподіл обсягу навчальної роботи студента за спеціальностями та видами навчальної роботи (за робочими навчальними планами денної/заочної форми навчання)

Спеціальність, спеціалізація (шифр, аббревіатура)	Всього кредит/години	Се-мeстр(и)	Години								Екзамен (се-мeстр)	Заліки (се-мeстр)
			Аудиторні	У томi числі			Самостійна робота	У тому числі				
				Лекції	Практичні семінари	Лабораторні		Кон тр. роб.	КП/ КР	РГР		
6.170202 „Охорона праці”	3,5/126	6	48	-	16	-	78	-	-	6	6	-

2.2. Зміст дисципліни

Модуль 1. «Захист у надзвичайних ситуаціях» **(3,5/ 126)**
(назва модуля) (кількість кредитів/годин)

Змістові модулі (ЗМ):

ЗМ 1.1. Надзвичайні ситуації мирного часу **(0,1/16)**
(кількість кредитів/годин)

Навчальні елементи

1. Види надзвичайних ситуацій та їх характеристика.
2. Організація захисту робітників, населення і територій в сучасних умовах.
3. Організація захисту робітників на об'єктах господарської діяльності (ОГД).
4. Єдина державна система запобігання і реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру
5. Державне реагування та контроль захисту населення і територій.
6. Інженерний захист населення

ЗМ 1.2. Організація евакуаційних заходів (0,1/16)
(кількість кредитів/годин)

1. Сутність евакуаційних заходів мирного (воєнного) часу.
2. Евакуаційні заходи при загрозі та виникненні надзвичайних ситуацій.
3. Сутність стійкості роботи об'єктів господарської діяльності на основні шляхи її підвищення.
4. Вимоги норм проектування інженерно-технічних заходів спрямованих на захист населення.

ЗМ 1.3. Оцінка обстановки у надзвичайних ситуаціях (0,1/16)
(кількість кредитів/годин)

1. Основні терміни і визначення, які характеризують надзвичайні ситуації.
2. Методи прогнозування.
3. Засоби індивідуального захисту.
4. Радіаційно-хімічний захист населення в надзвичайних ситуаціях.
5. Прогнозування та оцінка пожежної обстановки на об'єктах.
6. Оцінка інженерної обстановки.
7. Організація і проведення досліджень з оцінки стійкості роботи ОГД.
8. Розрахункове-графічне завдання.

2.2.1. Розподіл часу за модулями і змістовими модулями та форми навчальної роботи студента

Модулі (семестри) та змістові модулі	Всього, кредит/годин	Форми навчальної роботи				РГЗ
		Лекц	Сем., пр.	Лаб.	СРС	
Модуль 1	3,5/126	32	16	–	78	бсем
ЗМ 1.1.	0,5 / 16	16	–	–	9	
ЗМ 1.2.	0,5 / 16	16	–	–	9	
ЗМ 1.3.	0,5 / 16		16			

2.3. Лекційний курс

Зміст	Кількість годин за спеціальностями спеціалізаціями (шифр, аббревіатура)
	6.170202 ОП
ЗМ 1.1. Надзвичайні ситуації мирного часу 1. Види надзвичайних ситуацій та їх характеристика. 2. Організація захисту робітників, населення і територій в сучасних умовах. 3. Організація захисту робітників на об'єктах господарської діяльності (ОГД). 4. Єдина державна система запобігання і реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру 5. Державне реагування та контроль захисту населення і територій. 6. Інженерний захист населення	16,0
ЗМ 1.2. Організація евакуаційних заходів 1. Сутність евакуаційних заходів мирного (воєнного) часу. 2. Евакуаційні заходи при загрозі та виникненні надзвичайних ситуацій. 3. Сутність стійкості роботи об'єктів господарської діяльності на основні шляхи її підвищення. 4. Вимоги норм проектування інженерно-технічних заходів спрямованих на захист населення.	16,0
Разом	32

2.4. Практичні заняття

Зміст	Кількість годин за спеціальностями спеціалізаціями (шифр, аббревіатура)
	6.170202 ОП
ЗМ 1.3. Оцінка обстановки у надзвичайних ситуаціях	16,0
1. Основні терміни і визначення, які характеризують надзвичайні ситуації.	2,0
2. Методи прогнозування.	2,0
3. Засоби індивідуального захисту.	2,0
4. Радіаційно-хімічний захист населення в надзвичайних ситуаціях.	2,0
5. Прогнозування та оцінка пожежної обстановки на об'єктах.	2,0
6. Оцінка інженерної обстановки.	2,0
7. Організація і проведення досліджень з оцінки стійкості роботи ОГД.	2,0
8. Розрахункове-графічне завдання.	2,0
Разом	16,0

2.5. Самостійна навчальна робота студента (денна/заочна форма)

(форми самостійної роботи , обсяг у годинах)

Обсяг роботи – 18 годин.

Форми самостійної роботи (за змістовними модулями)	Години Денна/заочна	Форма звіту
ЗМ 1.1. Надзвичайні ситуації мирного часу	20	Тест № 1
Повторення лекційного матеріалу		
ЗМ 1.2. Організація евакуаційних заходів	26	Тест № 2
Повторення лекційного матеріалу. Вивчення основної та огляд додаткової літератури		
ЗМ 1.3. Оцінка обстановки у надзвичайних ситуаціях	26	Опитування
Виконання завдань практичних занять Виконання розрахунково-графічного завдання	6	
Разом	78	

3. ЗАСОБИ КОНТРОЛЮ ТА СТРУКТУРА ЗАЛІКОВОГО КРЕДИТУ

Види та засоби контролю

Види та засоби контролю (тестування, контрольні роботи, індивідуальні завдання тощо)	Розподіл балів, %
ЗМ 1.1. Тестування	20
ЗМ 1.2. Тестування	20
ЗМ 1.3. Тестування	20
Підсумковий контроль з МОДУЛЮ 1 - екзамен	40
Всього за модулем 1	100 %

Методи й критерії оцінювання знань.

Для визначення рівня засвоєння студентами навчального матеріалу використовують такі форми та методи контролю і оцінювання знань:

- поточне тестування після вивчення кожного змістового модуля;
- опитування після виконання завдань практичних занять;
- виконання розрахунково-графічного завдання
- складання заліку.

Шкала перерахування оцінок результатів навчання у різних системах оцінювання

% набраних балів	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою
більш 90 – 100 включно	Відмінно	A
більше 80 – 90 включно	Добре	B
більш 70 – 80 включно		C
більше 70 – 60 включно	Задовільно	D
більше 60 – 50 включно		E
більше 25 – 50 включно	Незадовільно з можливістю повторного складання	FX
Від 0 до 25 включно	Незадовільно з обов'язковим повторним курсом	F

4. ІНФОРМАЦІЙНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Бібліографічні описи, Інтернет адреси	ЗМ, де застосовується
1. Рекомендована основна навчальна література (підручники, навчальні посібники, інші видання)	
1. http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi – Вся база "Законодавство України";	Модуль 1
2. Положення Про класифікацію надзвичайних ситуацій» Постанова КМУ, № 1099.- К., 1998	ЗМ 1.1.
3. Положення "Про єдину державну систему запобігання та реагування на НС техногенного та природного характеру" Постанова КМУ № 1198 від 03.08.98 – К., 1998.	ЗМ 1.1.
4. Про концепцію захисту населення і територій у разі загрози та виникнення надзвичайних ситуацій. Указ Президента України № 284/94. – К., 1999	ЗМ 1.2.
5. Захист населення й територій у надзвичайних ситуаціях, навчальний посібник Обухов С.О. 2011. ХНАМГ	Модуль 1
2. Додаткові джерела (довідники, нормативні видання, сайти Інтернет тощо)	
6. Гражданская защита области	Модуль 1
3. Методичне забезпечення (реєстр методичних вказівок, інструкцій до лабораторних робіт, планів семінарських занять, комп'ютерних програм відео-аудіо-матеріалів, плакатів тощо)	
7. Плакат. Попередити, захистити, врятувати	ЗМ 1.1
8. Плакат. Захист населення при НС	ЗМ 1.2
9. Плакат. Сигнали оповіщення штабу Цивільної оборони	Модуль 1
10. Плакат. Надання першої медичної допомоги.	Модуль 1
11. Плакат. Знати, уміти, допомогти.	Модуль 1
12. Плакат. Попередити, захистити, врятувати	Модуль 1

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Програма і робоча програма навчальної дисципліни
«Захист у надзвичайних ситуаціях» (для студентів 3 курсу денної
форми навчання напряму підготовки 6.170202 - «Охорона праці»)

Укладач: **ОБУХОВ** Станіслав Олексійович

В авторській редакції

Комп'ютерна верстка: *Ю. Ю. Конюшенко*

План 2011, поз. 603 Р

Підп. до друку 02.06.2011 р.

Друк на ризографі

Тираж 10 пр.

Формат 60x84/16

Ум. друк. арк. 0,9

Зам. № 7274

Видавець і виготовлювач:

Харківська національна академія міського господарства,
вул. Революції, 12, Харків, 61002

Електронна адреса: rectorat@ksame.kharkov.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:

ДК №4064 від 12.05.2011 р.